

ENGELLİ KADINLARIN SOSYAL HAYATA KATILIMI VE İSTİHDAMI

3. ÇALIŞTAYI SONUÇ BİLDİRGESİ

Çalıştayı organize eden ve Engelli Öğrenci Birimi Koordinatörü Öğr. Gör. Zuhal Özgenç Pek tarafından yazılan tutanakta yer alan sonuç bildirgesi aşağıda paylaşılmıştır.

Tarih: 28 Mart 2024

Yer: Marmara Üniversitesi Rektörlük Binası

3.Kat Toplantı Salonu

SONUÇ BİLDİRGESİ

1-Engelli kadın çalışanların engelli erkek çalışanları oranla daha az olmaları sebebiyle kota sisteminde değişikliğe gerek yoktur. Çünkü EKPSİ sınavına katılan her engelli kadın her halükârda bir işe yerleşebilir. Sınava katılım yoksa istihdam edilemez. Sınava katılma oranı için iki önemli husus vardır:

- Kadınların eğitim düzeyin artması,
- Engelli aylığının, bakım aylığının tercih edilir olması,
- Kadının yerinin ev olması anlayışı.

Bu sebeplerden ötürü engelli kız çocuklarının eğitime önem verilmesi bu yönde kuvvetlendirilmesi, çalışma hayatının ulaşım, erişilebilirlik ve makul düzenlemeler ile birlikte maaş gelirin cazip olması, kadının istihdamda olması kültürünün yaygın olmasını sağlayacak eğitim, ekonomi ve sosyal politikaların ilgili bakanlıklar ve kurumlar nezdinde geliştirilmesi gereklidir.

2-Evde bakım aylığı ve engelli aylığı alanların istihdama katılması bağlamında 4447 sayılı kanun ile uygulanan teşvikler vardır. Sosyal Güvenlik Kurulunca 18 farklı teşvik uygulanmaktadır. Teşviklerin amacı istihdamın devam ettirilmesi ve arttırılmasıdır. 3294 sayılı kanunu bağlamında uygulanan teşvik benzeri engelli aylığı alan ve evde bakım aylığı alan kişilerin istihdam edilmesi halinde uygulanabilecek teşvik tasarlanıp uygulamaya konulmalıdır.

3-Engelli bireylerin EKPSİ ile yapılan atamalarında nitelikleri ve eğitim alt yapı ve donanımları dikkate alınarak birebir atama yapılması gereklidir.

4-Engelli bireylerin sosyal hayata ve iş hayatına katılımlarında ayrımcılığı önlemeye yönelik birçok yasa bulunmaktadır. Önemli olan, mevzuatın muhatabı olan engelli bireylerin, özellikle de kadınların, haklarını ve yasaları bilmesidir. Çalıştıkları kamu ve özel sektörde, iç denetim, insan kaynakları eşitlik birimleri gibi birimlerde ayrımcılığı önleyici yasaları bilen ve muhataplarına rehberlik eden danışmanlar sayesinde bilinçlenme artacaktır.

5-Engelli kadınların ayrımcılığa veya haksızlığa uğradığında hak arayışı için başvuracağı veya danışacağı TBMM Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu, Kamu Denetçiliği Kurumu ve Türkiye İnsan Hakları Eşitlik Kurumu gibi etkili ve işlevselliği yüksek kurumlar bulunmaktadır. Ancak, bu kurumların varlığı ve kapsamı hakkında bilinirlik yaygın olmadığından, hak arama mekanizmaları ve bu kurumlar hakkında bilgilendirilmeleri gereklidir. Medyanın türlü kanalları ile ya da kamu ve özel sektördeki insan kaynakları tarafından bilgilendirilmeleri veya bu gibi bilgilerin verildiği ve makul düzenlemelerin yapılabileceği eşitlik birimlerinin kurulması gereklidir.

6-Engelli çocuğu veya yakını olan kadınların engelli bireye bakma sorumluluğunu eşiyile paylaşarak kadın-erkek eşitliğini sağlamak amacıyla kadınlara tanınan nöbet, esnek-hibrit çalışma, erken emeklilik hakkının aynı şekilde erkeklere de tanınması gereklidir. Eğer bir erkek, engelli bir kişiyi bakma sorumluluğunu üstlenmişse, bu durumdan engelli kişi de mağduriyet yaşayabileceği göz önünde bulundurularak kadınlara tanınabilecek düzenlemelerin erkeklere de tanınması uygundur.

Bununla ilgili Kamu Denetçiliği Kurumu tarafından alınmış kararların emsal teşkil edilerek verilen haklar bağlamında mevzuat üzerinde ek maddelerle sağlanması yoluna gidilebilir.

Başvurulacak yasalar aşağıdadır:

Şikayete konu alanda Kamu Denetçiliği Kurumuna yapılan tüm başvurular; T.C. Anayasası, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu, Engelli Haklarına İlişkin Sözleşme, 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun, 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun, 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununu, 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz Ve Kimsesiz Türk Vatandaşları İle Engelli Ve Muhtaç Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Yönetmelik, Bakıma Muhtaç Engellilerin Tespiti ve Bakım Hizmeti Esaslarının Belirlenmesine İlişkin Yönetmelik, Özürlülük Ölçütü, Sınıflandırması ve Özürlülere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik, Engelli Sağlık Kurulu Raporları başlıklı Sağlık Bakanlığı Genelgesi, Engellilerin Evde Bakımına Destek İçin Verilen Sosyal Yardımlar Hakkında Genelge, Evde Bakım Ücreti Geri Ödemeleri Hakkında Genelge ve Bakmakla Yükümlü Olunan Bireyler konulu genelge hükümleri kapsamında incelenmektedir.

7-Gündüz bakım evleri ve kreşler, kadınların iş gücüne katılımını artırmak ve kariyerlerini sürdürmelerine olanak tanımak için kritik bir öneme sahiptir. Çalışan kadınlar, çocuklarına

güvenli ve kaliteli bir bakım ortamı sağlandığında daha fazla işe odaklanabilirler. Bu nedenle, çocuklarına bakım sağlama yükünü hafifletmek ve kadınların ekonomik ve sosyal hayata katılımını teşvik etmek için bu tür hizmetlerin yaygınlaştırılması büyük önem taşımaktadır.

Ayrıca, kadınlara nefes hakkının verilmesi amacıyla, çocuklarını güvenle bırakabilecekleri gündüz bakım evleri ve kreşlerin oluşturulması elzemdir. Bu alanda faaliyet gösteren kurumlar arasında, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, belediyeler ve sivil toplum kuruluşları gibi paydaşların iş birliği yapması gerekmektedir. Ayrıca, bu kurumlar arasındaki iş birliği, hizmetlerin yaygınlaştırılması, standartların belirlenmesi, personel eğitimi ve kalite kontrol gibi konularda da önemlidir. Gündüz bakımevleri ve kreşler, sadece çocukların güvenli bir ortamda bakımını sağlamakla kalmaz, aynı zamanda kadınların iş gücüne katılımını

artırarak toplumun genel refahını da artırır. Bu nedenle, kadınlara nefes hakkı tanınması ve gündüz bakım hizmetlerinin geliştirilmesi hem bireysel hem de toplumsal düzeyde önemli bir adımdır.

8-Bakım profesyonellerinin evde ve gündüz bakım evlerinde engelli olan kişilere bakım sağlaması, kadınların istihdamda özgürleşmesi veya kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için gereklidir. Busebeple, bakım sigortasının hayata geçirilerek, bakım profesyonellerinin devlet tarafından karşılanması gibi bir düzenleme için "Barselona Bakıyor" projesi kapsamında İspanya'da hayata geçen ve sorun çözen model örnek olarak alınabilir. İspanya'daki uygulanma şekli ve başarısı göz önünde bulundurularak, bakım sigortası için işverenler ile uzlaşmanın ve ikna etmenin yolu bulunmalıdır.

9-Bakım profesyonellerinin sayısını artırmak için eğitim programlarının oluşturulması gereklidir. Alınacak bu eğitimler ile bakım alanında çalışmak isteyen kişilerin yetkinliklerini ve bilgilerini geliştirerek ihtiyaç sahiplerine daha etkin ve kaliteli hizmet sunmalarını sağlanabilir.

10-Bakım profesyoneli olmanın cazip hale getirilmesi için çeşitli imtiyazlar ve öncelikler tanınması gerekmektedir. Sektörel gelişimi teşvik etmek amacıyla, İspanya'nın "Barselona Bakıyor" projesinde uygulanan imkanlar incelenmeli ve bu projeye ek olarak daha fazla destek sağlanabilir. Bu şekilde, bakım sektöründe çalışanların sayısını artırarak kaliteli hizmetlerin sunulmasına ve bakım ihtiyacı olan bireylereve yakınlarına daha etkin şekilde yardımcı olunması için katkı sağlanabilir.

11-Büyük oranda engelli çocuk ve yakına bakan kadınlara nefes hakkının sağlanması için, çocuklarını bırakabilecekleri gündüz bakım evlerinin ve kreşlerin oluşturulması kaçınılmaz bir gerekliliktir. Bu hususta, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, belediyeler ve sivil toplum kuruluşlarının birlikte çalışması önem arz etmektedir.

12-Annenin sosyal hayattan ve istihdamdan kopmasının bir başka nedeni, okullarda kolaylaştırıcı kişilerin sağlanamamasıdır. Bu kolaylaştırıcı kişilerin ödemeleri, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından değil, aileler tarafından karşılanmaktadır. Standardı olmayan ve yüksek olan bu ücretler nedeniyle, kadınların okullarda kolaylaştırıcı kişi olarak bulunmasına neden olmaktadır ve dolayısıyla istihdamdan ve sosyal hayattan kopmaktadırlar. Millî Eğitim Bakanlığının bu konuyu ele alarak çözüm üretmesi gerekmektedir.

13-5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un genel esaslarını düzenleyen üçüncü madde, dolaylı ve doğrudan ayrımcılıkları tanımlamaktadır. Bu madde, engelli bireylerin karşılaştığı ayrımcılığı hem dolaylı hem de doğrudan olarak açıklamaktadır. Özellikle, 657 sayılı Memur Yasası'nda belirtilen gereksinimlerin yerine getirilmesi durumunda, 5378 sayılı kanunun bu maddesine atıf yapılarak doğru tanım elde edilebilir. Bu atıf, engelli bireylerin kamu hizmetlerine ve istihdamına erişiminde adil ve eşit koşulların sağlanması amacıyla yapılmaktadır. Dolayısıyla, 5378 sayılı kanunun bu maddesi, engelli bireylerin haklarının korunması ve ayrımcılığa karşı mücadelede önemli bir referans noktası olarak hizmet vermektedir.

14-Evde bakım hizmetlerinde bir işlevsizlik var ve bunu düzene koyacak bir mekanizma yok. Bu konuda birinci basamak sağlık uzmanları yani hekimler ile sosyal hizmetlerin birlikte fayda sağlayan kadınlar hakkında tespitlerde bulunup çalışmalar yapılmalıdır.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın sosyal hizmet merkezleri, alan taraması yaparak şikayetleri alabilmekte ve tespitlerde bulunabilmektedir. Bu sayede aile hekimlerinin yapacakları çalışmalarda fayda sağlanacaktır. Kreş, gündüz bakımevi gibi her türlü hizmetin verilmeden önce belirli rakamlara ve sayılara ulaşılması gereklidir. Yapılacak her çalışma için alınacak verilerin engelli yakınına bakan kadınların durumunu ve sayısını belirlemek üzere birinci basamak sağlık uzmanları ve sosyal hizmet uzmanları ile iş birliği yapılması gerekmektedir. Bu şekilde, bakım sağlayan kadınlar hakkında isabetli ihtiyaca yönelik çalışmalar yapılabilecektir.

15-Bakım evlerinde kalan kadınların istihdama katılabilmesi için çeşitli önlemler alınmalıdır. Bu önlemlerden biri, bu kadınlara eğitim ve kurs imkanları sunmaktır. Bu eğitim ve kurslar, kadınların iş gücüne katılabilmesi için gerekli becerileri kazanmalarına yardımcı olabilir. Örneğin, mesleki eğitim programları aracılığıyla kadınlar belirli bir mesleği öğrenebilir veya mevcut becerilerini geliştirebilirler. Ayrıca, girişimcilik kursları veya işletme yönetimi eğitimleri gibi programlar aracılığıyla kadınlara kendi işlerini kurma konusunda destek sağlanabilir. Bu şekilde, bakım evlerinden çıkan kadınlar iş gücüne katılarak ekonomik bağımsızlıklarını artırabilir ve toplumsal entegrasyonlarını sağlayabilirler. Bu tür eğitim ve kurs programlarının düzenlenmesi için devlet, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları iş birliği yapabilirler. Bu sayede, bakım evlerinde kalan kadınlar daha iyi bir gelecek için gerekli kaynaklara erişebilirler.

16-Engelli kadınların tüm gebeliklerinde ve engelli çocuğu olan kadınların sonraki gebeliklerinde, özellikle riskli gebeliklerde, doğum öncesi 8 hafta ve doğum sonrası 10 hafta analık izni verilmesini sağlayacak düzenlemelerin yapılması için 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda değişiklik yapılması gerekmektedir.

17-Aile Dostu Politikaların geliştirilebilmesi için kamu yetkilileri ve sivil toplum örgütlerinin bir araya gelebileceği 4.çalıştay yapılmalıdır. İstihdam uzmanlarının yanı sıra sendikalar da davet edilmelidir. Örnek ülkelerdeki uygulamaları aktaracak uzmanlar, ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü), UNWOMAN (Birleşmiş Milletler Kadının Güçlenmesi), UNICEF (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu) gibi STK'lar da çalışmaya davet edilmelidir. Bu sayede, farklı perspektiflerden bilgi ve deneyimler paylaşılabilir ve istihdamla ilgili etkili politikaların geliştirilmesine katkı sağlanabilir.

18-Ağır engelliliği olan kadınların istihdamda yer alabilmesi için evden veya uzaktan çalışmayı destekleyen teknolojilere erişimin sağlanması, işverenlerin bu teknolojilere erişim garantisi vermesi ve işveren teşvikine yönelik sosyal politikaların oluşturulması gerekmektedir.

Bu amaçla, yönetmeliklerde ve uzaktan çalışma düzenlemelerinde yenilikler yapılabilir. Ancak, bu teknolojilere erişim için bakanlıkların iş birliği yaparak hibe paralarını kullanabileceği bir mekanizma oluşturulmalıdır. İlgili kuruluşlar, örneğin İş Pozitif kapsamında faaliyet gösteren kurumlar, projeleri birlikte planlayarak hibe alma süreçlerine dahil edilmelidir.

Engelli çalıştırmayan işverenlerden alınan cezalarla oluşturulan bir fon, destek teknolojilerinin kullanımı için kaynak sağlayabilir. Bu amaçla, işverenlerin bu fonun kullanımına ilişkin eğitim ve bilgilendirme çalışmaları düzenlenmelidir. Böylece, işverenlerin

teknolojiye erişimlerinin artması ve engelli çalışanları istihdama katma konusundaki bilinçlerinin artırılması sağlanabilir.

19-Birinci basamakta sağlık hizmeti ve sosyal hizmetlerin eş zamanlı çalışmasıyla herkesin ihtiyaç duyduğu verilerin ortaya çıkarılması mümkündür. Bu amaçla, ilgili kurumlar ve bakanlıkların (örneğin, ilçe emniyet, sağlık il müdürlüğü, sosyal hizmet, İŞKUR) temsilcileri bir araya gelerek veri paylaşımı ve işlenmesi için iş birliği yapılmalıdır. Bu veriler, kaymakamlık koordinasyonunda toplanabilir ve işlenebilir.

20-Kurumlar arası veri paylaşımı için kurumların en üst yöneticileri ve ilgili bakanlıklar arasında spesifik konularda veri paylaşımı için protokoller hazırlanabilir. Bu protokoller, veri paylaşımı sürecindeki sorumlulukları ve iş birliği mekanizmalarını belirleyerek etkili bir işbirliği sağlayabilir. Bu sayede yapılacak araştırmalar ve projeler için gerekli verilere erişim kolaylaşır ve etkili bir şekilde değerlendirilir.

21-Engelli kadınlar ve engelli yakını olan kadınların hak arama mekanizmalarının, bu konuda hizmet veren kuruluşların tanıtımı için üniversiteler ile iş birliği yapılarak, üniversite bünyesinde olan ombudsman kulüpleri aracılığıyla bilgilendirici faaliyetlerin yapılması olabilir.

